

РОЛЬ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА У ЗДІЙСНЕННІ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЕРЕД СТУДЕНТІВ

Т. Ф. Мельничук, кандидат педагогічних наук, доцент

У статті розкрито роль науково-педагогічних працівників у здійсненні культурно-просвітницької діяльності серед студентів, яка полягає у виховному впливі за допомогою змістовного наповнення навчальних дисциплін, організації гурткової роботи, через виконання обов'язків наставника академічної групи та вихователя гуртожитку. Охарактеризовано культурно-просвітницьку діяльність професора В. К. Сидоренка у Національному університеті біоресурсів і природокористування України.

Науково-педагогічний працівник, культурно-просвітницька діяльність, вищі навчальні заклади, педагогічна майстерність, студенти.

Постановка проблеми. Сьогодні освіта аграрного профілю покликана забезпечувати підготовку інтелектуального генофонду нації, виховувати духовну еліту, примножувати культурний і кадровий потенціал, який забезпечить високу ефективність діяльності майбутніх фахівців для відродження АПК. Вищі навчальні заклади є інститутами відтворення і передачі культури, адже одне із головних завдань вищої школи полягає у створенні умов для культурно-духовного розвитку студентської молоді. Оскільки у процесі виховання і навчання одне із ключових місць займає особистість педагога, то суспільство покладає на нього особливу відповідальність за збереження культурних надбань, соціалізацію особистості на етапі, пов'язаному із професійною підготовкою. Формування всебічно розвиненої особистості може бути досягнуто через виховання майбутніх фахівців авторитетними, високоосвіченими людьми, носіями загальної світоглядної, політичної, професійної, правової, інтелектуальної, соціально-психологічної, емоційної, естетичної, фізичної та екологічної культури.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Упродовж останніх десятиліть накопичилось чимало наукових праць, присвячених проблемі вивчення педагогічної освіти. Її становлення досліджували А. Алексюк, В. Майборода. Питання педагогічної майстерності, рис вчителя розкривали у різні часи класики і фундатори педагогічної науки: Г. Ващенко, Я. Коменський, А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський. Роль і професійне становлення педагога вивчають О. Мороз, професійну культуру – Н. Кузьміна, Н. Ничкало. Питання розвитку творчості педагога, його професійної, інноваційної культури

стали предметом дослідження І. Беха, Н. Голови, І. Григор'євої, О. Дубасенюк, І. Зязюна, О. Ігнатович, Н. Кузьміної, Н. Ничкало. Однак, не зважаючи на це, питання ролі особистості педагога у здійсненні культурно-просвітницької роботи є недостатньо вивченим.

Мета статті: розкрити роль науково-педагогічних працівників у здійсненні культурно-просвітницької діяльності серед студентів та охарактеризувати культурно-просвітницьку діяльність професора В. К. Сидоренка у Національному університеті біоресурсів і природокористування України (НУБіП України).

Виклад основного матеріалу дослідження. Культурно-просвітницька діяльність полягає в організації виховного впливу на майбутніх фахівців. Особистість викладача вищої школи – це рушійна сила підготовки кадрів високої кваліфікації різних профілів. Освоєння досвіду людської діяльності, адаптація студентів, їх знання, уміння і навички, культурний, моральний, духовний стан формуються за участю педагога.

Зазначене підтверджують слова К. Ушинського: «У вихованні все повинно базуватися на особі вихователя, тому що виховна сила виливається тільки з живого джерела людської особистості. Ніякі статuti і програми, ніякий штучний організм закладу, хоч як хитро він був придуманий, не може замінити особистості у справі виховання» [4].

Величезна соціальна значущість педагогічної праці в усі часи визначала високі вимоги до особистості вчителя, викладача, вихователя. Турбуючись про потомків, людина завжди дбала про передачу соціального досвіду старших. Тому й не дивно, що з давніх-давен суспільство довіряло виховання молодого покоління наймудрішим, досвідченим, високоморальним людям.

Органічним компонентом професійної діяльності викладача є виховання студентів як засобами кожної дисципліни, так і широким спектром позааудиторної роботи. Тому у нашому дослідженні науково-педагогічного працівника як суб'єкта культурно-просвітницької діяльності розглядаємо у таких іпостасях: викладач навчальних дисциплін, організатор гурткової роботи, наставник, вихователь студентського гуртожитку. У ВНЗ природоохоронного спрямування важливу роль виконують екологічні, правові дисципліни, які формують екологічну культуру, правову поведінку майбутніх фахівців; дисципліни гуманітарного циклу (історія України, політологія, філософія, соціологія, ділова українська мова, тощо), змістовне наповнення яких спрямовується на формування політичної культури, моральної і національної свідомості студентів.

Як здійснюється організація культурно-просвітницької діяльності можемо показати на досвіді кафедри культурології НУБіП України. Науково-педагогічні працівники кафедри забезпечують на високому рівні викладання для студентів усіх факультетів університету таких дисциплін, виховну силу яких важко переоцінити: культурологія, українська та світова культура, етика та естетика, історія української культури, судова

риторика, міжнародний протокол та етикет, декоративна флористика, сімейно-побутова культура та домашня економіка, документознавство, народне пісенне виконавство, народний танець, ансамбль народних інструментів, оркестрове виконавство, академічний хоровий спів, сольний спів, ансамблевий спів, бальний танець, класичний та естрадний танець, естрадне виконавство, інструментальне виконавство, естрадні молодіжні програми, театральне мистецтво, ритмомелодика сучасного вірша, тощо. Завдання викладачів полягає в оптимальному виборі методів, форм, засобів навчання, тому що від цього залежатиме якість засвоєння знань, а вони звичайно є передумовою формування умінь та досвіду поведінки. За допомогою дидактичного матеріалу, змістовного наповнення навчальних предметів, педагог передає соціальний досвід, забезпечує формування естетичної, моральної, національної, духовної культури підопічних. Науково-педагогічні працівники знайомлять студентів із кращими зразками культурного надбання людства, шедеврами живопису та архітектури, музичного і літературного мистецтва; формують уявлення про прекрасне, норми людської поведінки, моральні, релігійні та юридичні норми у суспільному житті. Роль викладача має і соціальне значення, адже займає одне з центральних місць у формуванні національної свідомості і духовної культури своїх вихованців.

Окрім того, здійснюючи індивідуальний підхід, науково-педагогічні працівники залучають студентів відповідно до їх здібностей, нахилів та уподобань до участі в художніх колективах, таких як : народний ансамбль пісні і танцю «Колос», народний духовий оркестр, народний театр «Березіль», студія академічного співу, дівочий вокальний ансамбль «Октава», чоловічий вокальний ансамбль «Амеро», академічний хор, ансамбль бального танцю «Чарівність», хореографічний ансамбль «Дівоче сузір'я», вокально-інструментальний ансамбль «Отава»; проведенні уже традиційних культурно-виховних заходів, як : міжнародний фестиваль «Голосіївська весна», конкурс «Краса НУБіП», День захисника Вітчизни, відзначення пам'ятних дат Великої Вітчизняної війни, Шевченківські дні, День Знань, Міжнародний день студента, День соборності України, новорічні свята, вистави народного театру «Березіль», творчі вечори народного артиста, поета-пісняря В. Крищенка, заслуженої артистки Н. Шелепницької, зустрічі із видатними діячами культури та творчими особистостями.

Історично склалося, що реалізація виховної роботи у студентських групах здійснюється через інститут кураторів. Наставником студентського курсу може бути лише науково-педагогічний працівник, який користується авторитетом, відзначається високими моральними якостями, володіє необхідною педагогічною майстерністю, організаторськими здібностями та може забезпечити позитивний виховний вплив на студентів [3].

Результати діяльності кураторів обговорюються на засіданнях кафедр, вчених радах факультетів, інститутів, відділу виховної роботи та студентських справ тощо. У процесі організації виховної роботи наставники мають забезпечувати реалізацію усіх напрямів виховання

через використання відповідних методів, організаційних форм, заходів, індивідуального впливу на особистість студента.

Вихователь гуртожитку НУБіП України – це призначений виконувати у визначеному гуртожитку студентського містечка НУБіП України культурно-виховну роботу, і є особою, яка здійснює відповідальне доручення ректора НУБіП України, спрямоване на формування гармонійно розвиненої особистості студента, патріотичних якостей, особистих рис громадянина України, високої розумової, моральної, правової, екологічної, естетичної та трудової культури.

До обов'язків вихователя гуртожитку належать планування виховної роботи, використання різних методів і форм виховної роботи з урахуванням контингенту мешканців гуртожитку, проведення профілактичної роботи, застосування педагогічних впливів та прийомів, спрямованих на формування здорового морально-психологічного клімату у колективі студентського гуртожитку, проведення індивідуальної виховної роботи, організація змістовного дозвілля студентів, забезпечення їх включення у різні форми самореалізації відповідно до здібностей та інтересів кожного [2].

Як суб'єкт культурно-просвітницької діяльності науково-педагогічний працівник виступає організатором гурткової роботи студентів, здійснює її планування та звітує в установленому порядку про її виконання. Студентський науковий гурток є однією із форм організації позааудиторної роботи студентів. Через гурткову роботу викладачі залучають студентів до активної участі у проведенні тематичних конференцій, конкурсів, наукових семінарів, круглих столів. Розглядаючи роль педагога у здійсненні культурно-просвітницької роботи, не можна обійти особистість доктора педагогічних наук, професора, член-кореспондента Національної академії педагогічних наук України, відомого вченого Віктора Костянтиновича Сидоренка, який будучи глибоко закоханим у педагогічну професію, присвятивши їй усе життя і маючи надзвичайно багату трудову і науково-педагогічну біографію, один із періодів своєї діяльності (нажаль, останній) присвятив роботі в Національному університеті біоресурсів і природокористування України. З його постаттю пов'язана успішна робота із ліцензування і акредитації нових, перспективних спеціальностей підготовки фахівців-педагогів, створення кафедр педагогічного факультету цього ж закладу. Віктор Костянтинович є лідером наукової школи, що займається вивченням проблем теорії та методики навчання графічним дисциплінам школярів і студентів, створення концепції і галузевого стандарту ступеневої підготовки вчителя, методологією науково-педагогічних досліджень, теорією і методикою виховання.

Сьогодні поряд із кваліфікаційними вимогами до представників педагогічної професії, особливої значущості набувають людські якості, які є передумовою створення сприятливих і доброзичливих стосунків між учасниками навчально-виховного процесу.

Професіоналізм, освіченість, педагогічна майстерність та етика, тактовність, порядність, людяність, толерантність, доброзичливість, контактність, гуманізм, емпатія – риси, які уособлював В.К. Сидоренко, його завжди вважали інтелігентною людиною, і він користувався повагою у педагогічному та студентському колективі університету, серед науковців країни і далеко за її межами, уміючи достукатись до кожного студента, донести своїм вихованцям усе світле, вічне і розумне. Віктор Костянтинович був не лише високоосвіченим, ерудованим фахівцем, а й носієм духовності, прикладом для наслідування. Його беззаперечний авторитет – це джерело сили і ефективності виховного впливу, як на студентський колектив у цілому, так і на окремого студента, зокрема. Віктор Костянтинович виховував студентів не лише за допомогою навчальних дисциплін, а й ставленням до справи, котрою займався, власним світоглядом, манерами, поведінкою і навіть зовнішністю.

Для В.К. Сидоренка вихованець був найголовнішим, тому свої дослідження вчений будував на засадах особистісно-орієнтованого підходу, а також впроваджував їх у практику взаємодії із студентами.

Упродовж педагогічної і наукової діяльності, вчений виховав не одне покоління фахівців, патріотів, гідних громадян. Під час лекційних, семінарських занять щоденно надавав студентам уроки моральності, створював виховуючі ситуації і ситуації успіху, умів знаходити позитивне у кожному, навіть у не зовсім успішному студенті. На власному прикладі він демонстрував соціальну поведінку, був путівником у виборі позитивних цінностей, адже навчити і виховати зможе лише той, хто сам є таким. Віктор Костянтинович володів педагогічною технікою – системою умінь, які допомагали йому налагоджувати навчально-виховний процес, управляти своїм самопочуттям, емоціями.

Формування високого рівня культури, вихованості можливе за умови, що педагог володіє широким спектром знань, умінь, певних особистісних якостей, соціально-психологічних, загальногромадянських рис, організаторських, педагогічних здібностей. В.К. Сидоренко досконало володів своїм предметом, методикою викладання, постійно працював над собою та прагнув до самовдосконалення. Його творча натура виявилася ще у дитячі і юнацькі роки, коли із захопленням він перечитував різноманітну художню літературу, науково-популярні видання про природу і техніку, тоді ж мав першу спробу пера.

«Надзвичайно великий книголюб», – кажуть ті, хто знав Віктора Костянтиновича. І не дарма, адже вчений завжди наголошував, що знання є неоціненним скарбом людини, а їх джерелом, скарбничкою мудрості – вбачав книги. Не дарма є прислів'я, що книга годує розум. Книжковий фонд домашньої бібліотеки В. Сидоренка налічує велику кількість наукової і педагогічної літератури, періодичних і довідкових видань, методичних розробок, частина з яких передана на кафедру педагогіки для користування студентами і співробітниками. Вражає той факт, що він з

великою повагою відносився до кожного наукового дослідження своїх колег, зберігаючи всі автореферати своїх учнів.

На сучасному етапі навчання і виховання є нерозривним процесом формування культури студентів, а тому одне із основних завдань викладача полягає у систематичному використанні виховного потенціалу навчальних предметів, які формують філософсько-світоглядну позицію, науковий досвід, пізнавальну активність і культуру розумової праці, навички самоврядування, соціальної активності і соціальної відповідальності, політичну культуру студентів; розвивають почуття любові до Батьківщини і свого народу, правосвідомість, сприяють виробленню свідомого ставлення до праці, естетичної культури і фізичного вдосконалення. [1,с.140-141]. Особливо актуальним є питання здійснення культурно-просвітницької роботи під час викладання професійно-орієнтованих дисциплін, адже кожне заняття має містити триєдину мету: дидактичну, розвивальну та виховну.

Ось що згадують випускники педагогічного факультету про В.К. Сидоренка: «... відданий своїй справі; людина, яка йшла за покликанням душі і серця. Його лекції носили просвітницький і виховний характер. Кожне заняття розпочиналося із ролі педагогічної професії, піднесення її значущості і величності. Завжди пов'язував вивчення теми із тим, як і де зможемо використати набуті знання і вміння, і, зрештою, як це призведе до особистісного зростання. Віктор Костянтинович постійно наголошував на тому, що ми – майбутні викладачі й обрали найкращий фах і маємо цим пишатися. Він з обережністю критикував наші практичні роботи, толерантно робив зауваження, з повагою відносився до кожного студента. Викликав захоплення його оксамитовий тембр, від якого завжди віяло спокоєм...»

Так, Віктор Костянтинович уміло обирав педагогічний інструментарій, засоби педагогічної взаємодії, які найбільш сприяли реалізації виховних ідеалів.

Характерною рисою В. К. Сидоренка була його готовність щедро поділитись творчими здобутками з учнями та колегами, він був частим гостем педагогічних колективів багатьох середніх загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих закладів освіти, до нього звертались за порадами з усіх куточків України. І в цьому він вбачав своє покликання – завжди поділитись ідеями зі своїми учнями і колегами, безкорисливо надати кваліфіковану пораду чи консультацію всім, хто звертається до нього [5, с.7].

Вагомий внесок у здійснення просвітницької роботи зробив Віктор Костянтинович, займаючись науково-дослідною роботою та видавничою справою. Його наукові здобутки відомі далеко за межами України. Ученим започатковано плідну співпрацю із педагогами-науковцями Великобританії, Німеччини, Польщі, Словаччини, Хорватії, Швеції.

До наукових досліджень залучав також студентів, аспірантів, здійснюючи керівництво магістерськими, дисертаційними роботами. За сприяння і підтримки Віктора Костянтиновича в університеті

організовувалися студентські, викладацькі, міжнародні науково-практичні конференції, семінари, всеукраїнські ради вчителів трудового навчання, на яких розглядалися актуальні питання професійної підготовки, майбутніх фахівців, проблеми і перспективи професійної освіти, виховання сільської молоді.

Творчий доробок В. Сидоренка складають дисертації, монографії, підручники, навчальні посібники із технічних дисциплін, публікації, навчальні програми і нормативні документи для середньої загальноосвітньої школи, вищих педагогічних закладів, методичні матеріали і посібники з креслення, матеріали конференцій, тези доповідей, публікації у пресі. У них учений розглядав удосконалення підготовки вчителів, учнів у процесі трудового навчання і креслення, теоретичні засади виховання національної самосвідомості, підіймав питання удосконалення виховної спрямованості занять із креслення, професійного самовизначення школярів, фундаменталізацію і модернізацію освіти на засадах Болонського процесу, графічну підготовку учнівської молоді, залучення школярів до національної культури у процесі трудового навчання, формування національної самосвідомості студентів через зміст навчальних предметів.

Висновки з проведеного дослідження. Роль науково-педагогічних працівників у здійсненні культурно-просвітницької діяльності полягає у виховному впливі на студентів за допомогою змістовного наповнення навчальних дисциплін, організації гурткової роботи, через виконання обов'язків наставника академічної групи та вихователя гуртожитку. Культурно-просвітницька діяльність професора В.К. Сидоренка характеризується багатогранністю і пов'язана з його викладацькою, науково-дослідною роботою із залученням студентської молоді. Неабияку силу й ефективність виховного впливу на студентів мали його досвід, професіоналізм, ерудованість, педагогічна майстерність і техніка та особистісні якості.

Перспективними напрямками окресленої проблеми є розробка і обґрунтування структури професійно-важливих якостей науково-педагогічного працівника як суб'єкта культурно-просвітницької діяльності.

Список літератури

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
2. Положення про вихователя студентського гуртожитку Національного університету біоресурсів і природокористування України від 28.09.2011 р. – К. : НУБіП України, 2011.
3. Положення про наставника студентської групи (курсу) Національного університету біоресурсів і природокористування України від 29.10.2009 р. – К. : НУБіП України, 2009.
4. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] / Т. І. Туркот – Режим доступу :

http://pidruchniki.ws/19920513/pedagogika/osobistist_vikladacha_vischogo_na_vchalnogo_zakladu. – Назва з екрану.

5. Член-кореспондент Академії педагогічних наук України Віктор Костянтинівич Сидоренко: Бібліографічний покажчик / упоряд. Н. І. Тарасова, Г. І. Шаленко; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Наукова бібліотека; Інститут професійної освіти АПН України. – К. : НПУ, 2007. – 28 с.; портрет. – (Серія «Вчені НПУ імені М. П. Драгоманова»).

В статье раскрыта роль научно-педагогических работников в осуществлении культурно-просветительской деятельности среди студентов, которая заключается в воспитательном воздействии с помощью содержательного наполнения учебных дисциплин, организации кружков, через выполнение обязанностей наставника академической группы и воспитателя общежития. Охарактеризована культурно-просветительская деятельность профессора В. К. Сидоренко в Национальном университете биоресурсов и природопользования Украины.

Научно-педагогический работник, культурно-просветительская деятельность, высшие учебные заведения, педагогическое мастерство, студенты.

The article deals with the role of scientific and pedagogical workers who provide cultural and educational work among students which lies in the educational influence with the help of content of the disciplines, organization of student hobby groups, duties of tutors of academic groups and home-room teachers of dormitories. The enormous social significance of pedagogical work at all times set high demands on the individual teacher, teacher educator. Research and teaching workers acquaint students with the best examples of the cultural heritage of mankind, masterpieces of art and architecture, music, literature and art, forming a great understanding of the norms of human conduct, moral, religious and legal norms in society. Teachers engage students according to their abilities, aptitudes and preferences for participation in artistic group. Teachers engage students according to their abilities, aptitudes and preferences for participation in artistic groups. In the process of educational work mentors and tutors ensure the exercise of all areas of education through the use of appropriate methods and organizational forms, measures of individual impact on the individual students. Teachers of hobby groups engage students in active participation in thematic conferences, competitions, academic seminars and round tables. Cultural and educational activities of Prof. V. Sydorenko are characterized by versatility and linked to his teaching, research work involving students. With enough strength and effectiveness of educational influence on his students he had the experience, professionalism, erudition, pedagogical skills and techniques and personal qualities.

Scientific and pedagogical workers, cultural and educational activities, higher educational establishments, pedagogical skills, students.

УДК 378.091.12/.147

**МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ МІЖПРЕДМЕТНОГО ТРЕНІНГУ В
КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ**

О. В. Наконечна, кандидат педагогічних наук

У статті розглянуто сутність міжпредметного тренінгу та методика його проведення. Визначено роль тренінгу у забезпеченні формування усіх складових професійної компетентності майбутніх фахівців з обліку та аудиту у вищих аграрних навчальних закладах. Розкрито особливості тренінгових атрибутів та зміст тренінгових занять. Показано місце викладача-тренера у проведенні міжпредметного тренінгу, визначено вимоги до його якостей та виокремлено завдання в координації самостійної та групової роботи студентів.

Міжпредметний тренінг, професійна компетентність, вищі аграрні навчальні заклади, майбутні фахівці з обліку та аудиту.

Постановка проблеми в загальному вигляді. В умовах реформування аграрного сектору економіки України зростає роль бухгалтерських служб у забезпеченні якісної облікової інформації для прийняття виважених управлінських рішень. Тому професійна освіта покликана не лише забезпечити знаннями, практичними вміннями, але й навчити бути кращим, конкурентоспроможним. Це можливо за умов використання в навчально-виховному процесі вищих аграрних навчальних закладів компетентнісного підходу та формування професійної компетентності майбутніх фахівців з обліку та аудиту. На сьогодні потенційні роботодавці – керівники сільськогосподарських підприємств – відзначають, що випускникам бракує професійних умінь та навичок. Тому є потреба у пошуку таких методик і моделей, які сприяли б узагальненню теоретичного матеріалу, а також поєднували виконання практичного завдання на умовах посадових функцій, моделюючи при цьому діяльність бухгалтерської установи.

Вміння аналітично мислити, брати на себе відповідальність за доручену справу, формування професійних знань і навичок, розвиток суб'єкт-суб'єктних відносин між студентами та викладачем, налагодження позитивної атмосфери у колективі, врахування його соціально-

© О. В. Наконечна, 2014